

Отже, інститут президентства є невід'ємним елементом політичних систем більшості держав світу. Близько 150 держав мають у державному механізмі пост президента [6, с. 431]. Його становлення та розвиток в значній мірі визначаються формою правління, усталеними політико-правовими традиціями, політичною кон'юнктурою, розкладом соціальних сил в державі, менталітетом народу, соціально-економічними і духовними факторами. При цьому кожна країна, як суверенна держава, самостійно визначає, яку роль повинен відігравати президент у державному механізмі і політичній системі країни.

Список використаних джерел

1. Волошук О. Т. Інститут Президента в системі органів державної влади: історико-теоретичний аспект. Монографія / О. Т. Волошук. – Чернівці: Золоті литаври, 2012. – 112 с.
2. Костицька І. О. Інститут президентства в Україні: становлення і функціонування. Теоретико-правовий аналіз / І. О. Костицька. – К.: Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, 2003. – 496 с.
3. Лафитский В. И. Конституционный строй США / В. Лафитский. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Статут, 2011. – 350 с.
4. Паречина С. Г. Інститут президентства: історія і сучасність / Под общ. ред. Е. В. Матусевича. – Мн.: ИСПИ, 2003. – 163 с.
5. Сахаров Н. А. Інститут президентства в современном мире / Н. А. Сахаров. – М.: Юридическая литература, 1994. – 176 с.
6. Совгиря О. В. Конституційне право України: навч. посібник / О. В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 632 с.
7. Черниловский З. М. Інститут президентури в свете исторического опыта / З. М. Черниловский // Советское государство и право. – 1991. – №6. – С.110–116.
8. Чиркин В. Е. Формы государства в буржуазных странах Латинской Америки / В. Е. Чиркин, А. А. Тихонов, С. В. Рябов. – М.: Наука, 1982. – 193 с.

References

1. Voloshchuk O. T. Instytut Prezydenta v systemi orhaniv derzhavnoi vlady: istoryko-teoretychnyi aspekt. Monohrafiia / O. T. Voloshchuk. – Chernivtsi: Zoloti lytavry, 2012. – 112 s.
2. Kostytska I. O. Instytut prezydentstva v Ukraini: stanovlennia i funktsionuvannia. Teoretyko-pravovyi analiz / I. O. Kostytska. – K.: Instytut zakonodavchykh peredbachen i pravovoi ekspertyzy, 2003. – 496 s.
3. Lafitskij V. I. Konstitucionnyj stroj SShA / V. Lafitskij. – 2-e izd., pererab. i dop. – M.: Statut, 2011. – 350 s.
4. Parechina S. G. Instytut prezidentsva: istorija i sovremennost' / Pod obshh. red. E. V. Matusевича. – Mn.: ISPI, 2003. – 163 s.
5. Saharov N. A. Instytut prezidentsva v sovremennom mire / N. A. Saharov. – M.: Juridicheskaja literatura, 1994. – 176 s.
6. Sovhyria O. V. Konstytutsiine pravo Ukrainy: navch. posibnyk / O. V. Sovhyria, N. H. Shuklina. – K.: Yurinkom Inter, 2007. – 632 s.
7. Chernilovskij Z. M. Instytut prezidentury v svete istoricheskogo opyta / Z. M. Chernilovskij // Sovetskoe gosudarstvo i pravo. – 1991. – №6. – S.110–116.
8. Chirkin V. E. Formy gosudarstva v burzhuaznyh stranah Latinskoj Ameriki / V. E. Chirkin, A. A. Tihonov, S. V. Rjabov. – M.: Nauka, 1982. – 193 s.

Voichuk A. Yu., postgraduate student of the Department of Political Science, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), alinavoychuk@ukr.net

The appearance and development of the institute of presidency

The institution of presidency is seen as an integral element of the political systems of most countries in the world. The causes that led to the appearance and then to the spread of the institution of presidency in the world. The stages of formation and development of the institute of presidency. The development of the institute of presidency is analyzed in foreign countries and in Ukraine as well.

Keywords: president, president's institute, institute of presidency.

* * *

УДК 321.323

Мордовець М. В.,
кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри соціології, філософії і права,
Одеська національна академія харчових технологій
(Україна, Одеса), maria@avers.odessa.ua

КРИЗА ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ В 2012 Р. ТА 2014 Р.

Поставлено завдання на дослідити проблему політичної участі на основі вивчення результатів українських парламентських виборів 2012 р. і 2014 р. На основі теоретичного доробку Р. Далья виявлено, що в Україні політична участь громадян (громадське оспорування та включеність громадян в політику) є деформованою. Аналіз позицій відомих українських політологів дозволив визначити роль, яку відіграють українські політичні партії відіграють в процесі реалізації політичної участі громадян. Висунуто ідею, що політичні процеси, що відбуваються в Україні, можуть вказувати на повернення до політичного режиму, який Р. Даль називається гегемонією. Автор обґрунтував висновок, що криза політичної участі обумовлена декількома основними факторами: 1) підвищенням рівня абсентизму; 2) низьким рівнем політичної культури громадян; 3) посттоталітарною ментальністю і споживацьким ставленням до влади; 4) маніпулятивними технологіями засобів масової інформації.

Ключові слова: парламентські вибори, політична участь, абсентизм, гегемонія.

Будь-яка наукова теорія лише до певної міри пояснює реальні процеси та явища, хоча наука намагається зробити існуючий зазор між теоретичними моделями та дійсністю якомога менше. Саме тому ми спостерігаємо постійний процес уточнення тих чи інших політичних теорій, виникнення нових теоретичних конструкцій, термінів тощо. Це твердження справедливе і по відношенню до проблеми участі населення в соціально-політичних процесах. Вона видається однією з найбільш актуальних проблем сучасної політології, так як ми спостерігаємо виникнення великої кількості гострих питань пов'язаних з подальшим розвитком демократичних суспільства; імплементацією демократичного досвіду в країнах, що трансформуються; виникнення неочікуваних суперечностей між інтересами громадян, громад та держав на пострадянському просторі і т.д. Теоретичне осмислення переходу посттоталітарних країн до демократичного устрою виступає актуальним викликом для сучасних вчених. Цей виклик набирає ще більшої гостроти за урахування тієї обставини, що не усяди даний перехід відбувається успішно. Україна в цьому ракурсі є чи не найбільш показовою. Не дивлячись на серйозний потенціал наша держава вже більше двадцяти років після колапсу комуністичної системи переживає серйозні труднощі перехідного періоду.

Політична участь громадян і груп служить єдиною основою суспільно-політичного розвитку суспільства, трансформації його з одного стану в інший. У зв'язку з цим важливим аспектом всієї концепції виявилось осмислення мотивації політичної участі громадян. Прихильники більшості сучасних концепцій політики, особливо тих, які прямо стверджують необхідність народовладдя в тих чи інших формах, виходять з того, що виконання громадянами функцій по управлінню справами суспільства і держави є єдино виправдана норма політичного життя. В цьому і полягає базовий, природний мотив політичної участі. Серед безпосередніх мотивів сучасна наука виділяє передумови у вигляді конкретної громадської середовища, створюваної політико-правовими, соціально-економічними, соціокультурними та іншими умовами

діяльності громадян, і фактори у вигляді особистісних якостей індивіда і безпосередніх причин, що обумовлюють його дії. Ясно, що у вирішальній мірі передумови і в значній мірі – фактори, як мотивація політичної участі громадян, формуються політикою держави, характером його відносин з індивідами.

У більшості країн пострадянського простору, в тому числі і на Україні, триває розвиток нової соціально–економічної моделі, яка характеризується переходом від планової до ринкової системи. Економісти кажуть, що цей перехід ще далеко не завершений. ринкові принципи вільної конкуренції не запрацювали на повну силу, дуже яскраво проявляє себе бажання багатьох керівників управляти соціально–політичною системою вручну. Не заглиблюючись в економічну теорію, можна констатувати, що в Україні при переході до ринкової економіки ставку було зроблено на чисто економічні механізми, які повинні були автоматично принести народу благоденство, допомогти в формуванні демократичного ладу, захисту цивільних свобод і ідеалів. На жаль, даний підхід не враховував того, що в центрі будь–якої економічної системи знаходиться людина, а її ціннісні орієнтації, менталітет, традиції, трудова і політична культура мають величезний вплив на розвиток соціуму в цілому. Економічний детермінізм і це ігнорування важливої ролі людського фактора в політичних процесах привело нашу країну до стану перманентної соціально–економічної кризи, «політичної турбулентності» за влучним виразом відомого філософа і політолога С. Дацюка. В окреслених нами умовах проблема політичної участі населення видається досить актуальною.

Зазначена тема досліджувалась в роботах багатьох вчених. Існує серйозний доробок західних дослідників, серед яких необхідно назвати Е. Даунса, С. Ліпсета, Д. Лернера, Дж. Мігдела, С. Хантінгтона, Р. Дала. Чималу увагу їй присвятили й українські вчені: Н. Богашева, Ю. Ключковський, О. Радченко, О. Романюк, І. Алексеєнко, Н. Дембіцька, Б. Макаренко, Н. Ротар, Е. Афонін, Л. Гонюкова, Р. Войтович, В. Бортніков, О. Клименко та інші.

Метою даної наукової статті є аналіз сучасного стану теорії політичної участі та можливостей її застосування для осмислення політичних процесів в Україні на основі результатів парламентських виборів в Україні у 2012 та 2014 рр.

Навряд чи можна піддати сумніву тезу про те, що за часів Незалежності України політичні процеси були у великій мірі детерміновані економічними реаліями. Відомий український економіст О. І. Соскін дійшов висновку, що в Україні останні двадцять років співіснують одночасно три економічні моделі: «модель державного соціалізму», «модель народного капіталізму» і «модель державно–монополістичного капіталізму». Кожна з моделей базується на власних політично–економічних засадах, маж свій особливий внутрішній та зовнішній вимір. Вчений розуміє під ними «цілеспрямованість і способи, механізми та інструменти його реалізації; характер функціонування; пріоритетний тип власності та соціально–економічного середовища; систему господарсько–технологічних укладів; модель влади; ідеологічне підґрунтя; носіїв та прибічників моделі тощо» [1, с. 71–72].

Поступово модель державно–монополістичного капіталізму починає перемагати. Так зараз її носії, на думку О. І. Соскіна володіють основною масою власності та контролюють «командні висоти» економіки країни. Сутність моделі полягає у перерозподіленні державної власності фінансово–корпоративними групами в особистих інтересах. Подібна модель створює умови для вибудовування соціуму пірамідального типу. Верхівку в ньому утворюють панівні угруповання, що отримують надприбутки від державного сектору економіки та привласнюють монополію частину суспільного доходу. Дана модель орієнтована на побудову нерівноправного суспільства, де 1–2% багатих людей отримують величезні ресурси у формі власності, нерухомості, землі, природних ресурсів, банків, фінансових потоків [1, с. 83–86]. О. В. Новіков висловив гіпотезу, що відносно України питання пошуку оптимуму ринкового і державного регулювання економіки має особливу актуальність. Вона зумовлена тим, що тут ще не сформувалася у повній мірі ринкова економіка, а державному регулюванню економіки притаманні (порівняно з країнами Заходу) значні «провали» і особливо такі ознаки як недостатня професійність державних менеджерів, їх корумпованість, політична заангажованість, нетривалі терміни виконання службових обов'язків тощо. Порівняно низький рівень науковості і менеджменту. Відповідно провали як менеджменту підприємств, так і державного регулювання економіки в Україні істотно вагоміші, про що свідчать такі факти, як низька ефективність, нестабільність і соціалізованість (низький рівень добробуту абсолютної більшості населення, недопустимий соціальний диспаритет в його доходах і багатстві) національної економіки» [2, с. 181]. Відповідно до змалюваної нами соціально–економічної кризи вибудовується і політична участь громадян. На нашу думку, громадяни України можуть бути поділені за ціннісно–нормативними установками політичної участі на три частини. Перша з них намагається пристосуватися до існуючих реалій орієнтуючись на протекціоністсько–клієнтистську модель взаємодії влади і суспільства. Інша частина прагне до змін у політичній системі, а третя демонструє пасивність, схильність до абсентизму.

Відомий американський політолог Р. Даль вказує в своїй роботі «Поліархія: участь та опозиція», що політична участь громадян має два виміри: громадське оспорювання або змагальність (public contestation); 2) включеність громадян в політику (inclusiveness). Можливість повного забезпечення політичної участі громадян в політичних процесах (повною демократією) вчений вважає лише гіпотетичною, а політичний режим найбільш наближений до даного ідеалу позначає терміном «поліархія». При цьому право голосу на чесних та вільних виборах має відношення до обох вимірів [3, с. 9].

Більшість країн сучасного світу має демократичний устрій, який передбачає активну взаємодію громадян та політичних органів, що обираються народом. Дана взаємодія замикається головним чином на роботі парламенту. Базові – принципи, які стосуються участі виборців у виборчому процесі, носять універсальний характер, є загально визначеними в усьому світі і без

дотримання яких вибори як демократичний інститут втрачають будь-який зміст. До базових принципів належать: принцип вільних виборів, принцип рівних виборів, принцип загальних виборів, принцип прямих виборів, принцип таємного голосування. Додаткові – принципи, які стосуються участі у виборчому процесі кандидатів, партій та блоків, а також характеризують особливості самого виборчого процесу. Додаткові принципи виборів не носять універсального характеру і по-різному розкриваються під час виборчих кампаній у різних країнах. Додаткові принципи виборів включають: принцип гласних виборів, принцип неупередженості владних структур до різних суб'єктів виборчого процесу, принцип свободи агітації, принцип рівності суб'єктів виборчого процесу тощо [4].

Р. А. Даль визначає необхідну для існування демократії умову як здатність уряду протягом певного часу реагувати на переваги своїх громадян, забезпечуючи їх невід'ємними правами. При цьому громадяни повинні мати можливість: 1) формулювати свої переваги; 2) висловлювати свої переваги співгромадянам і урядом за допомогою індивідуальних та колективних дій; 3) мати рівне ставлення до своїх вподобань з боку уряду, тобто відношення, що виключає дискримінацію на ґрунті змісту або джерела цих переваг [3, с. 7].

Один з фундаторів лібералізму детально описав завдання парламенту: «Причина, за якою люди вступають в суспільство, – це збереження їх власності; і мета, заради якої вони обирають і уповноважують законодавчий орган, полягає в тому, щоб видавалися закони і встановлювалися правила в якості гарантії і охорони власності всіх членів суспільства, щоб обмежувалася влада і зменшувалося панування кожної частини і кожного члена суспільства. Адже ніяк не можна припустити, ніби воля суспільства полягала в тому, щоб законодавчий орган мав владу знищити те, що кожен збирається забезпечити, вступаючи в суспільство, і заради чого люди стали підкорятися обраним ними самими законодавцям; коли ж законодавці намагаються відняти і знищити власність народу...» [5, с. 390]. Як бачимо, вчений покладав на парламент серед іншого і функцію гармонізації взаємовідносин між різними верствами та класами суспільства.

Ще одним важливим актором, який відіграє велику роль в процесі реалізації політичної участі громадян, виступають політичні партії. М. Дюверже висловив думку, що уся доктрина представництва була докорінно видозмінена розвитком партій. На сьогоднішній день вже не йдеться про діалог між виборцем та обраним, нацією та парламентом: між ними стоїть третій – той, що радикально змінює сутність їхніх відносин. Перед тим як бути обраним своїми виборцями, депутат обирається партією: виборці ж лише ратифікують цей вибір, і обраний отримує подвійний мандат: від партії та від своїх виборців. В сучасній Україні партії висловлюють громадську думку, але не меншою мірою вони її утворюють (формують), водночас вони ж її й деформують – без цього ніколи не обходиться [6, с. 428–429].

Деякі українські вчені висловлюють думки, що українські політичні партії відіграють в процесі реалізації політичної участі громадян досить суперечливу

роль. Наприклад, Є. В. Іванов проаналізував український політикум з точки зору системної філософії і дійшов висновку, що політичні партії є важливим елементом корупційної системи. На його думку, глибинний сенс корупції полягає в тому, що кілька елементів системи (в тому числі, і політичні партії), навантажені певними соціально-економічними функціями, консолідують зусилля для того, щоб отримати за певний період часу більше ресурсів і благ, ніж їм повинно припасти за формальними законами функціонування даної соціально економічної системи. Такий перерозподіл завдає великої шкоди інтересам соціуму, так корупціонери займають високі пости в державній системі і їх методи дуже ефективно дозволяють їм створювати високоорганізовані, напівзакриті спільноти, які інтегруються в цілісну корупційну систему. В такий спосіб відбувається деформація соціально-економічного механізму всієї держави [7]. М. Дюверже вважає, що уся доктрина представництва була докорінно видозмінена розвитком партій. На сьогоднішній день вже не йдеться про діалог між виборцем та обраним, нацією та парламентом: між ними стоїть третій – той, що радикально змінює сутність їхніх відносин. Перед тим як бути обраним своїми виборцями, депутат обирається партією: виборці ж лише ратифікують цей вибір, і обраний отримує подвійний мандат: від партії та від своїх виборців. В сучасній Україні партії висловлюють громадську думку, але не меншою мірою вони її утворюють (формують), водночас вони ж її й деформують – без цього ніколи не обходиться [6, с. 455].

О. І. Соскін вказує на такі характерні риси української політичної системи: 1) жорстка централізація влади; 2) формування детермінованої централізованої вертикальної ієрархії; 3) домінування в політичному просторі однієї партійно-політичної системи; 4) монополний вплив олігархії на прийняття ключових рішень у державі; 5) відсторонення від політичного життя широких верств населення; 6) формальне визнання громадянського суспільства, обмеження свободи слова, контрольованість засобів масової інформації [1, с. 219].

Розширена участь в політиці, що супроводжується збільшенням можливостей для політичної змагальності, викликає зміни в структурі політичного керівництва. В результаті велику частину політичних посад отримують кандидати, найбільш близькі до верст суспільства, які отримали доступ політичної сфери [3, с. 28]. Ф. Фукуяма так характеризує задачі сучасної політичної еліти: «Завдання сучасних політиків полягає в пом'якшенні державної влади, направленні її активності в область додержання законності людьми, яким вона служить, в регулюванні застосування влади у відповідності до закону» [8, с. 13].

На основі вищевикладеного спробуємо проаналізувати результати виборів 2012 та 2014 рр. Відомо, що результати виборів залежать не лише від волевиявлення громадян під час виборів, але і від норм права, за якими організовується виборчий процес: пропорційна чи мажоритарна система виборів. Оцінка функціонування виборчих систем здійснюється через максимально пропорційне представництво партій у парламенті, тобто через ступінь співвідношення частки відсотка голосів отриманих партією на виборах з відсотком депутатських місць у парламенті

[9, с. 71–72]. На виборах 2012 р. законом була запроваджена змішана система виборів: 225 депутатів обираються за закритими партійними списками, 225 – в одномандатних мажоритарних виборчих округах. Така норма суперечила рекомендаціям Венеціанської комісії, яка пропонувала запровадити вибори за відкритими партійними списками. В той же час у провладної партії з'явилась можливість домінувати у Верховній Раді. Крім цього, було встановлено 5% виборчий бар'єр. Це стало бар'єром для входження до парламенту невеликих опозиційних партій [10]. Явка виборців на виборах до парламенту у 2012 р. України за даними з 225 округів склала 57,99%. Згідно з протоколом, переможцями виборів стали 5 партій: Партія регіонів – 30,00% (6 116 746 виборців) «Батьківщина» – 25,54% (5 209 090 виборців) УДАР – 13,96% (2 847 979 виборців) КПУ – 13,18% (2 687 269 виборців) «Свобода» – 10,44% (2 129 933 виборців) [11]. Парламентські вибори 2012 р. показали запит українського суспільства на ідею, причому радикального спрямування. Частина виборців втомилася від пустопорожніх обіцянок, бездіяльності влади, поставивши на партії крайнього ідеологічного спрямування, які, на їх думку, змусять владу діяти ефективніше. Цю тезу підтверджує суттєве зростання прихильників компартії та перше в історії українського парламентаризму проходження до Верховної Ради націоналістичної партії ВО «Свобода». Ці дві ідеологічні партії показали, що актуальні для виборців ідеї можуть перемогти фінансові і технологічні проекти [12, с. 92].

Моніторинг засобів масової інформації, який проводила МСВ ОБСЄ/БДПІЛ, продемонстрував, що домінуючою темою політичного дискурсу в ЗМІ під час виборів до Верховної Ради України 2014 р. була криза на сході країни, а не питання, пов'язані з виборчими платформами політичних партій. Загалом, було забезпечене достатнє висвітлення, хоча воно було присвячене обмеженій кількості партій та кандидатів. Три політичні партії придбали 54% всієї платної реклами на національних каналах, щодо яких здійснювався моніторинг, а саме: Народний фронт (20 відсотків), Блок Петра Порошенка та «Батьківщина» (по 17 відсотків) [13, с. 23–24]. За даними Центральної виборчої комісії явка виборців на позачергових парламентських виборах становила 52,42% виборців [14]. У будь-якій країні кількість і різноманітність політичних уподобань та інтересів, що чекають свого здійснення в політиці, зростає в міру збільшення можливостей громадян для їх реалізації [15, с. 34].

Політичні партії в Україні під час виборів мають спрямовувати свою діяльність також на підвищення рівня політичної активності виборців, послаблення явища їхнього ухиляння від участі у виборах, адже абстенцеїзм як в Україні, так і в інших державах посилюється аполітичністю громадян, їх пасивністю, виявленням недовіри до всіх кандидатів і до влади загалом. «Не голосувати – теж позиція» [15, с. 28].

Важливі політичні та юридичні наслідки за певних обставин спричиняє саме абстенцеїзм. Адже, якщо в голосуванні взяла участь лише мінімальна кількість виборців, деформується сам процес формування державних інститутів, їх легітимність та порушується конституційний принцип народовладдя. За таких

обставин програє не тільки демократія, її політико-правові устої, а й значною мірою самі виборці, які своєю пасивною поведінкою не бажають безпосередньо впливати на політичні процеси суспільства, особисто брати на себе тягар відповідальності за формування владних інститутів [16, с. 66, 69].

Спеціаліст з теорії ЗМІ Дж. Цаллер підкреслював, що використовуючи різні методологічні підходи, кілька дослідних груп виявили докази значного впливу ЗМІ. Швидше за все, жоден новинний сюжет, який передається по телебаченню або радіо, сам по собі не в змозі надати великого впливу, але кумулятивний ефект безлічі сюжетів продовж тривалого проміжку часу є тим не менш значним. На думку, дослідника очевидно, що якщо люди отримують помилкову інтерпретацію або помилкову, що вводить в оману, спотворену інформацію, вони можуть неправильно оцінювати політичні альтернативи і висловлювати підтримку тим політичним діям, які суперечать їхнім інтересам і цінностям. В такий спосіб еліти змушують громадян прийняти таку думку, яку вони не прийняли б, якби їм була доступна більш якісна інформація і вони могли б проводити аналіз політичної ситуації [17, с. 464–467].

Криза політичної участі спричинена декількома основними факторами: 1) зростання рівня абстенцеїзму; 2) низька політична культура громадян; 3) «постоталітарний менталітет» та «споживацька», а не партнерська позиція по відношенню до органів влади; 4) активна роль ЗМІ, які формують електоральні вподобання за допомогою різноманітних PR–технологій. ЗМІ зайняли в Україні місце головного інструмента комунікації між владою та суспільством. При цьому вищезгадана взаємодія вибудовується за принципом Матфея. Зворотній зв'язок блокується. Тих, хто намагається його налагодити в той чи інший спосіб дискредитують. Політичні процеси, що відбуваються в Україні можуть свідчити про коливальне повернення до гегемонії. Однак дана гіпотеза повинна бути уточнена і перевірена в подальших дослідженнях. Рекомендації: 1) розробити та провадити нову інформаційну стратегію взаємодії суспільства та ЗМІ, яка обмежить можливості для маніпулювання суспільною думкою; 2) активізація громадської просвіти; 3) розширення громадської участі за допомогою залучення до співпраці західних організацій та установ на регіональному рівні та рівні місцевої влади; 4) створення за допомогою новітніх інформаційних технологій «низового телебачення», заснованого на демократичних принципах та непідконтрольного провладним та олігархічним структурам.

Список використаних джерел

1. Соскін О. І. Народний капіталізм: економічна модель для України: монографія / О. І. Соскін. – К.: ICT, 2014. – 396 с.
2. Новіков О. Є. Специфіка державного та ринкового регулювання національної економіки України [Електронний ресурс] / О. Є. Новіков. – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/02/178.pdf>.
3. Даль Р. А. Полиархия: участие и оппозиция [пер. с англ. С. Деникина, В. Баранов] / Роберт Аллан Даль. – М.: Высшая школа экономики, 2010. – 288 с.
4. Бучин М., Федорій І. Порівняльний аналіз основних виборчих систем: проблема вибору оптимальної моделі виборчої системи для України у плані дотримання демократичних принципів виборів / М. Бучин, І. Федорій // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. – Львів, 2008. – Вип.21. – С.58–62.

5. Локк Дж. Сочинения в трех томах [пер. с англ. А. Н. Савина] / Джон Локк: Т.3. – М.: Мысль, 1988. – 668 с.
6. Дюверже М. Политические партии [пер. с франц. Л. А. Зиминой] / Морис Дюверже. – М.: Академический Проект, 2002. – 455 с.
7. Иванов Е. В. Коррупция как рычаг социального управления в постсоветских странах / Е. В. Иванов // Молодой ученый. – 2015. – №11 (Ч.1). – 2015. – С.76–80.
8. Фукуяма Ф. Сильное государство: Управление и мировой порядок в XXI веке: [пер с англ. О. Э. Колесникова] / Френсис Фукуяма. – М.: АСТ, 2010. – 222 с.
9. Шелемба М. Теоретико-методологічні засади проведення емпіричних досліджень партійних систем М. Шелемба // Політологія, соціологія, філософія: Науковий вісник Ужгородського університету України. – 2006. – Вип.17. – С.69–73.
10. Остапеч Ю. Регіональні особливості парламентських виборів 2012 року в Україні [Текст] / Ю. Остапеч // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. – 2014. – Вип.17. – С.60–69.
11. ТНС: ЦВК оголосила остаточні результати виборів [Електронний ресурс] / Телевізійна служба новин. – Режим доступу: http://tsn.ua/vybory_2012/cvk-ogolosila-ostatochni-rezultati-viboriv-2012.html.
12. Малиновський В. Я. Парламентські вибори 2007 та 2012 років в Україні: електоральні тренди та виклики / В. Я. Малиновський // Панорама політологічних студій. – 2013. – Вип.10. – С.86–94.
13. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року / Місія зі спостереження за виборами ОБСЄ/БДПІЛ Остаточний звіт. – Варшава: ОБСЄ, 2014. – 64 с.
14. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року [Електронний ресурс] / Центральна виборча комісія. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vnd_2014/.
15. Ковлер А. И. Избирательные технологии: российский и зарубежный опыт / А. И. Ковлер. – М.: ИГП РАН, 1995. – 115 с.
16. Яворский В. Д. Принципы народовластия и абсентеизм / В. Д. Яворский // Проблемы законности: Resp. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Таций. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2002. – Вип.52. – С.63–69.
17. Цаллер Дж. Происхождение и природа общественного мнения [пер. с англ. А. А. Петровой] / Дж. Цаллер. – М.: Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 559 с.

References

1. Soskin O. I. Narodnyj kapitalizm: ekonomichna model' dlia Ukrainy: monografiya / O. I. Soskin. – K.: IST, 2014. – 396 s.
2. Novikov O. Je. Specyfika derzhavnogo ta rynkovogo reguljuvannja nacional'noi' ekonomiky Ukrainy [Elektronnyj resurs] / O. Je. Novikov. – Rezhym dostupu: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/02/178.pdf>.
3. Dal' R. A. Poliarhija: uchastie i oppozycja [per. s angl. S. Denikina, V. Baranov] / Robert Allan Dal'. – M.: Vysshaja shkola jekonomiki, 2010. – 288 s.
4. Buchyn M., Fedorij I. Porivnjal'nyj analiz osnovnyh vyborchych system: problema vyboru optimal'noi' modeli vyborchoi' systemy dlia Ukrainy u plani dotrymannja demokratychnych pryncypiv vyboriv / M. Buchyn, I. Fedorij // Ukrain'ska nacional'na ideja: realii' ta perspektivy rozvytku: Zb. nauk. pr. – L'viv, 2008. – Vyp.21. – S.58–62.
5. Lokk Dzh. Sochinenija v treh tomah [per. s angl. A. N. Savina] / Dzhon Lokk: T.3. – M.: Mysl', 1988. – 668 s.
6. Djuverzhe M. Politicheskie partii [per. s franc. L. A. Zimina] / Moris Djuverzhe. – M.: Akademicheskij Proekt, 2002. – 455 s.
7. Ivanov E. V. Korruptcija kak ryčhag social'nogo upravlenija v postsovetskih stranah / E. V. Ivanov // Molodij vchenyj. – 2015. – №11 (Ch.1). – 2015. – S.76–80.
8. Fukujama F. Sil'noe gosudarstvo: Upravlenie i mirovoj porjadok v XXI veke: [per s angl. O. Je. Kolesnikova] / Frensis Fukujama. – M.: AST, 2010. – 222 s.
9. Shelemba M. Teoretyko-metodologichni zasady provedennja empirychnych doslidzen' partijnyh system M. Shelemba // Politologija, sociologija, filosofija: Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu Ukrainy. – 2006. – Vyp.17. – S.69–73.
10. Ostapeč' Ju. Regional'ni osoblyvosti parlaments'kyh vyboriv 2012 roku v Ukraini [Tekst] / Ju. Ostapeč' // Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu: Serija: Politologija. Sociologija. Filosofija. – 2014. – Vyp.17. – S.60–69.

11. TNS: CVK ogolosyla ostatochni rezul'taty vyboriv [Elektronnyj resurs] / Televizijna sluzhba novyn. – Rezhym dostupu: http://tsn.ua/vybory_2012/cvk-ogolosila-ostatochni-rezultati-viboriv-2012.html.
12. Malynovs'kyj V. Ja. Parlaments'ki vybory 2007 ta 2012 rokov v Ukraini: ektoral'ni trendy ta vyklyky / V. Ja. Malynovs'kyj // Panorama politologichnyh studij. – 2013. – Vyp.10. – S.86–94.
13. Pozachergovi vybory narodnyh deputativ Ukrainy 26 zhovtnja 2014 roku / Misija zi sposterezhennja za vyboramy OBSJe/BDIPL Ostatochnyj zvit. – Varshava: OBSJe, 2014. – 64 s.
14. Pozachergovi vybory narodnyh deputativ Ukrainy 26 zhovtnja 2014 roku [Elektronnyj resurs] / Central'na vyborcha komisija. – Rezhym dostupu: http://www.cvk.gov.ua/vnd_2014/.
15. Kovler A. I. Izbiratel'nye tehnologii: rossijskij i zarubezhnyj opyt / A. I. Kovler. – M.: IGP RAN, 1995. – 115 s.
16. Javorskyj V. D. Pryncyp narodovlastyja y absenteizm / V. D. Javorskyj // Problemy zakonnosti: Resp. mizhvidom. nauk. zb. / Vidp. red. V. Ja. Tacij. – H.: Nac. juryd. akad. Ukrainy, 2002. – Vyp.52. – S.63–69.
17. Caller Dzh. Proishozhdenie i priroda obshhestvenno mnenija [per. s angl. A. A. Petrovoj] / Dzh. Caller. – M.: Institut Fonda «Obshhestvennoe mnenie», 2004. – 559 s.

Mordovets M. V., PhD, Senior Lecturer, Department of Sociology, Philosophy and Law, Odessa National Academy of Food Technologies (Ukraine, Odessa), maria@avers.odessa.ua

The crisis of political participation: an analysis of the results of parliamentary elections in Ukraine in 2012 and 2014

The article aims to investigate the problem of political participation on the basis of the results to the Ukrainian parliament in 2012 and 2014. By the using of the theoretical legacy of R. A. Dahl, it is revealed that in Ukraine the political participation of citizens (public contestation and inclusiveness of citizens in politics) is deformed. The analysis of the positions of well-known Ukrainian political scientists made it possible to determine the role played by political parties in the process of implementing the political participation of population. The idea is advanced that the political processes taking place in Ukraine can indicate a return to the political regime, which is called hegemony. The author substantiated the conclusion that the crisis of political participation is conditioned by several main factors: 1) an increase in the level of absenteeism; 2) low level of political culture of citizens; 3) post-totalitarian mentality and consumer attitude to power; 4) manipulative technologies of mass media.

Keywords: parliamentary elections, political participation, absenteeism, hegemony.

* * *

УДК 323.2

Ніколайчук К. А.,
аспірантка кафедри політології, Дніпропетровський
національний університет ім. О. Гончара
(Україна, Дніпро), nikolaychuk.K@gmail.com

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЖІНОЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Аналізуються основні функції жіночих громадських організацій в сучасному суспільстві, їх можливості включатися у політичні процеси. Відзначається, що жіночі організації є реальною формою політичної участі жінок, сприяють їх просуванню в політику та органи публічного управління. Привертаючи увагу до гострих соціальних проблем, вони опосередковано впливають на формування порядку денного публічної політики на різних рівнях та галузях. На основі узагальнення досвіду автор виділяє основні форми взаємодії держави та жіночих організацій.

Ключові слова: публічна сфера, громадянське суспільство, соціальні проблеми, правозахисна діяльність, політична участь, група інтересів.

За останні два століття суспільні уявлення про природні та неприродні сфери активності жінок кардинально змінилися. Промислова революція та низка політичних трансформацій, що охопили Захід у першій половині XIX ст., зумовили виникнення потужного жіночого руху. Виступаючи за розширення прав та ролі жінок у різних сферах суспільного життя, жіночі організації стали важливою частиною громадянського суспільства. Завдяки їх діяльності був започаткований